

Αισώπου μῦθος

Χελώνη καὶ λαγῶς

Α' Γυμνασίου

Συγγραφική ομάδα:

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων
Παναγιώτα Κόκκινου, Φιλόλογος

Σχεδιασμός, Μορφοποίηση εντύπων:

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων
Παναγιώτα Κόκκινου, Φιλόλογος

Σχεδιασμός εικονιδίου τόνων και πνευμάτων:

Χάρις Φράγκου, Γραφίστρια

Μορφοποίηση ηλεκτρονικής παρουσίασης:

Χριστιάνα Κορινού, Φιλόλογος

Ανάγνωση αρχαιοελληνικού κειμένου – Μουσική επένδυση:

Νίκη Σιάτη, Φιλόλογος - Ηθοποιός

Ηχητικό: *The Turtle* by Leon Donaldson (1905) arranged for strings

[The Turtle \(1905\) - Leon Donaldson - Arranged for Strings | Royalty-free Music - Pixabay](#)

Συντονισμός – Επιμέλεια - Εποπτεία:

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Επιστημονική εποπτεία:

Γιώργος Α. Ξενής, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας, Παν/μιο Κύπρου
Επιστημονικός Συνεργάτης του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών

Υπεύθυνοι του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών:

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Δρ Σιμάκης Συμεού, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Μάρω Μελανίδου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

©Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας

Διεύθυνση Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης

2024

Χελώνη καὶ λαγῶς

Χελώνη καὶ λαγῶς περὶ ὀξύτητος ἤριζον. Καὶ δὴ προθεσμίαν στήσαντες τοῦ τόπου ἀπηλλάγησαν.

Ὁ μὲν οὖν λαγῶς διὰ τὴν φυσικὴν ὠκύτητα ἀμελήσας τοῦ δρόμου πεσὼν παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκοιμᾶτο.

Ἡ δὲ χελώνη συνειδυῖα ἑαυτῇ βραδύτητα οὐ διέλιπε τρέχουσα καὶ οὕτω κοιμώμενον τὸν λαγῶν παραδραμοῦσα ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς νίκης ἀφίκετο.

Ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι πολλάκις φύσιν ἀμελοῦσαν πόνος ἐνίκησεν.

Αἰσώπου Μῦθοι 254.1

Πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα

Ἡ χελώνα καὶ ὁ λαγός

Μια φορά μάλωναν μεταξύ τους ἡ χελώνα καὶ ὁ λαγός, ποιος εἶναι πιο γρήγορος. Ὅρισαν λοιπὸν ἓνα τέρμα για ἀγῶνα δρόμου καὶ ξεκίνησαν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν ἀφετηρία.

Κοιτάξτε τώρα τί ἐγίνε. Ὁ λαγός, βέβαιος για τὴ φυσικὴ του γρηγοράδα, δὲν ἔδωσε πολλή σημασία στο τρέξιμο, παρὰ ἀράξε σε ἓνα σημεῖο παραπλεύρως τῆς διαδρομῆς καὶ το ἔριξε στον ὕπνο.

Ἡ χελώνα, ἀντίθετα, εἶχε ἐπίγνωση πόσο ἀργή εἶναι: γι' αὐτό δὲν ἔκανε καθόλου διάλειμμα παρὰ ἔτρεχε ἀδιάκοπα. Ἐτσι, προσπέρασε τὸν λαγό, που κοιμόταν του καλοῦ καιροῦ, καὶ τελικὰ τερμάτισε πρώτη κερδίζοντας τὸ βραβεῖο.

Τὸ δίδαγμα του μύθου: Πολύ συχνά ὅποιος προσπαθεῖ πολύ νικάει ἐκείνον που ἔχει φυσικὸ χάρισμα ἀλλὰ δὲν το ἀσκεῖ.

Μετάφραση: Ἰωάννης Μ. Κωνσταντάκος

Πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα

Δραστηριότητες

1. Αντιστοιχίσε τις αρχαίες προτάσεις με την απόδοσή τους στα Νέα Ελληνικά συμπληρώνοντας τον πίνακα σύμφωνα με το παράδειγμα. Στη συνέχεια διάβασε το αρχαίο κείμενο με τη σωστή σειρά.

Αρχαίο κείμενο		Απόδοση στα Νέα Ελληνικά
1. χελώνη καὶ λαγῶς περὶ ὀξύτητος ἤριζον.	γ.	α. Ὅρισαν λοιπὸν ἓνα τέρμα γιὰ ἀγῶνα δρόμου καὶ ξεκίνησαν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν ἀφετηρία.
2. καὶ δὴ προθεσμίαν στήσαντες τοῦ τόπου ἀπηλλάγησαν.		β. Ἡ χελώνα, ἀντίθετα, εἶχε ἐπίγνωση πόσο ἀργή εἶναι: γι' αὐτὸ δὲν ἔκανε καθόλου διάλειμμα παρὰ ἔτρεχε ἀδιάκοπα.
3. ὁ μὲν οὖν λαγῶς διὰ τὴν φυσικὴν ὠκύτητα ἀμελήσας τοῦ δρόμου πεσῶν παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκοιμᾶτο.		γ. Μία φορὰ μάλωναν μεταξύ τους ἡ χελώνα καὶ ὁ λαγός, ποῖος εἶναι πιο γρήγορος.
4. Ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι πολλάκις φύσιν ἀμελοῦσαν πόνος ἐνίκησεν.		δ. Ὁ λαγός, βέβαιος γιὰ τὴ φυσικὴ του γρηγοράδα, δὲν ἔδωσε πολλή σημασία στο τρέξιμο, παρὰ ἀράξε σὲ ἓνα σημεῖο παραπλευρῶς τῆς διαδρομῆς καὶ το ἔριξε στὸν ὕπνο.
5. καὶ οὕτω κοιμώμενον τὸν λαγῶν παραδραμοῦσα ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς νίκης ἀφίκετο.		ε. Ἐτσι, προσπέρασε τὸν λαγὸ, ποὺ κοιμόταν τοῦ καλοῦ καιροῦ, καὶ τελικὰ τερμάτισε πρώτη κερδίζοντας τὸ βραβεῖο.
6. ἡ δὲ χελώνη συνειδυῖα ἑαυτῇ βραδύτητα οὐ διέλιπε τρέχουσα		στ. Το δίδαγμα τοῦ μύθου: Πολύ συχνά ὅποιος προσπαθεῖ πολύ νικάει ἐκείνον ποὺ ἔχει φυσικό χάρισμα ἀλλὰ δὲν το ἀσκεῖ.

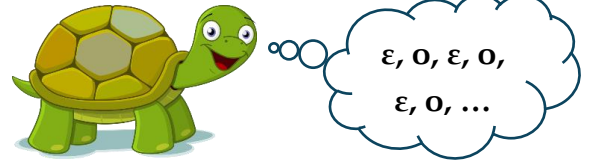

2. Η χελώνα τρέχει αργά, επαναλαμβάνοντας διαρκώς από μέσα της κοφτά και σταθερά «ε, ο, ε, ο», για να διατηρήσει τον ρυθμό της...

Τα φωνήεντα **ε** και **ο** ονομάζονται **βραχέα**, επειδή στην αρχαία Ελλάδα προφέρονταν σύντομα (βραχύς = σύντομος).

Υπογράμμισε μόνο τα βραχέα φωνήεντα στις ακόλουθες λέξεις του κειμένου, όπως στο παράδειγμα:

Παράδειγμα: χελώνη

λαγώς, οξύτης, τόπου, ἀμελήσας, δρόμου, πεσών, όδόν, διέλιπε, τρέχουσα, κοιμώμενον, βραβείον, ἀφίκετο, λόγος, ότι, πόνος

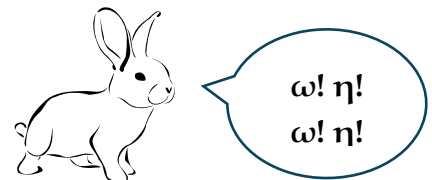
3. Όταν ο λαγός αντιλαμβάνεται πια ότι έχει ηττηθεί από τη χελώνα στον αγώνα δρόμου, μένει έκπληκτος αναφωνώντας απορημένος τη μια «ω» (ήχος περίπου σαν «οο») και την άλλη «η» (ήχος περίπου σαν «εε»).

Τα φωνήεντα **η** και **ω** ονομάζονται **μακρά**, επειδή προφέρονταν με μεγαλύτερη διάρκεια, σε σύγκριση με τα βραχέα. Το ω (ω-μέγα) ήταν ένας ήχος περίπου σαν «οο» (ο-μικρό), ενώ το «η» ακουγόταν περίπου σαν «εε».

Η σημερινή προφορά του η ως [ι] προήλθε από μεταγενέστερες φωνητικές αλλαγές.

Υπογράμμισε μόνο τα μακρά φωνήεντα στις ακόλουθες λέξεις του κειμένου, όπως στο παράδειγμα:

Παράδειγμα: χελωνή

λαγώς, οξύτης, ήριζον, στήσαντες, ἀπηλλάγησαν, τήν, φυσικήν, ώκύτητα, ἀμελήσας, πεσών, βραδύτητα, ούτω, κοιμώμενον, τής, νίκης, δηλοϊ, ένίκησεν

4. Όπως πρόσεξες, οι λέξεις στα Αρχαία Ελληνικά έχουν κάποια σημαδάκια που δεν χρησιμοποιούμε πια στα Νέα Ελληνικά. Πρόκειται για τους **τόνους** και τα **πνεύματα**. Στα Αρχαία Ελληνικά αυτά τα σημαδάκια άρχισαν να χρησιμοποιούνται από τον 2^ο αι. π.Χ., για να διευκολυνθεί η ανάγνωση των γραπτών κειμένων.

Οι **τόνοι** δήλωναν πού ανέβαινε και πού κατέβαινε ο τόνος της φωνής. Ο τόνος των Αρχαίων Ελληνικών ήταν **μελωδικός**. Αυτό σημαίνει ότι οι Αρχαίοι Έλληνες μιλούσαν τραγουδιστά! Η **οξεία** δήλωνε ανέβασμα του τόνου της φωνής ενώ η **βαρεία** κατέβασμα. Η **περισπωμένη** δήλωνε ανέβασμα και κατέβασμα του τόνου της φωνής στην ίδια συλλαβή.

Σήμερα ο τονισμός μας δεν είναι πλέον μελωδικός, αλλά δυναμικός. Μελωδικό τονισμό έχουν κάποιες άλλες γλώσσες, όπως τα νορβηγικά και τα ιαπωνικά.

Η λέξη **πνεῦμα** σημαίνει φύσημα, πνοή.

Η **δασεία** δήλωνε ότι μαζί με το αρχικό φωνήεν της λέξης εκπνεόταν και ένα φύσημα, ένα πνεύμα. Αυτό μπορείς να το καταλάβεις αν προφέρεις το αγγλικό ή σε διάφορες αγγλικές λέξεις αλλά και σε λέξεις που στα Αρχαία Ελληνικά έπαιρναν δασεία: *Hellas, Helen, history, harmony* κ.ά.

Η **ψιλή** δήλωνε την απουσία δασείας, ότι δηλαδή δεν είχαμε εκπνοή αέρα.

	Τόνοι	Πνεύματα
	Οξεία ´	Ψιλή ´
	Βαρεία `	Δασεία ´
	Περισπωμένη ~	
		

- Την **οξεία** θα τη βλέπεις πολύ συχνά στη λήγουσα, παραλήγουσα ή στην προπαραλήγουσα πολλών λέξεων.
- Τη **βαρεία** θα τη βλέπεις μόνο μερικές φορές, στη λήγουσα κάποιων λέξεων.
- Την **περισπωμένη** θα τη συναντάς μόνο σε μακρά φωνήεντα! Ποτέ σε βραχεία!
- Την **ψιλή** και τη **δασεία** θα τις συναντάς μόνο στο αρχικό φωνήεν των λέξεων και στο ρ, όταν αυτό είναι το πρώτο γράμμα της λέξης. Το ρ είναι το μόνο σύμφωνο που παίρνει δασεία!

5. Ποιους **τόνους** και ποια **πνεύματα** αναγνωρίζεις στην πιο κάτω φατσούλα;

6. Από τις λέξεις στο καβούκι της χελώνας να κυκλώσεις μόνο όσες τονίζονται με οξεία!

7. Από τις λέξεις στην κοιλιά του λαγού να κυκλώσεις μόνο όσες τονίζονται με περισπωμένη!

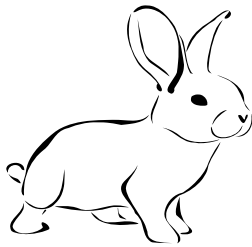

8. Μέσα στην κοιλιά του λαγού υπάρχει μια λέξη με ένα μικρό γιώτα κάτω από το φωνήεν της λήγουσας. Βρες την και αντίγραφέ την εδώ:

Να θυμάσαι ότι αυτή είναι η **υπογεγραμμένη**!
Είναι ένα γιώτα που κάποια στιγμή σταμάτησε να προφέρεται και άρχισε να γράφεται κάτω από (υπό-γεγραμμένη) μακρά φωνήεντα: **α, η, ω**.

Ονομάζεται και «υπογεγραμμένο γιώτα». Όμως, το ουσιαστικό «γιώτα» παραλείφθηκε και έμεινε μόνο το επίθετο «υπογεγραμμένη» στο θηλυκό γένος. Αυτό εξηγείται καθώς οι Βυζαντινοί έλεγαν ή ιώτα, ή ἄλφα, ή βῆτα κ.ο.κ.

9. (α) Με τη βοήθεια του κειμένου συμπλήρωσε τα κενά με τα άρθρα των λέξεων στα Αρχαία Ελληνικά. Μην ξεχάσεις κάθε φορά το πνεύμα!

___ λαγώς

___ χελώνη

___ λόγος

(β) Ποιο πνεύμα παρατηρείς ότι παίρνουν τα άρθρα στα Αρχαία Ελληνικά; Κύκλωσε τη σωστή απάντηση.

(i) Ψιλή (´)

(ii) Δασεία (´)

10. (α) Συμπλήρωσε το παρακάτω κενό με την κατάλληλη λέξη του κειμένου, ώστε να σχηματίσεις στα Αρχαία Ελληνικά τη φράση που δηλώνει την τοποθεσία, όπου άραξε ο λαγός:

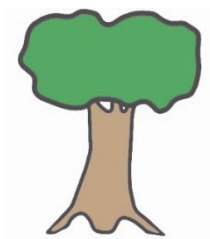
παρά τὴν _____

(β) Ποιο πνεύμα παίρνει η λέξη που κατέγραψες πιο πάνω; Κύκλωσε τη σωστή απάντηση.

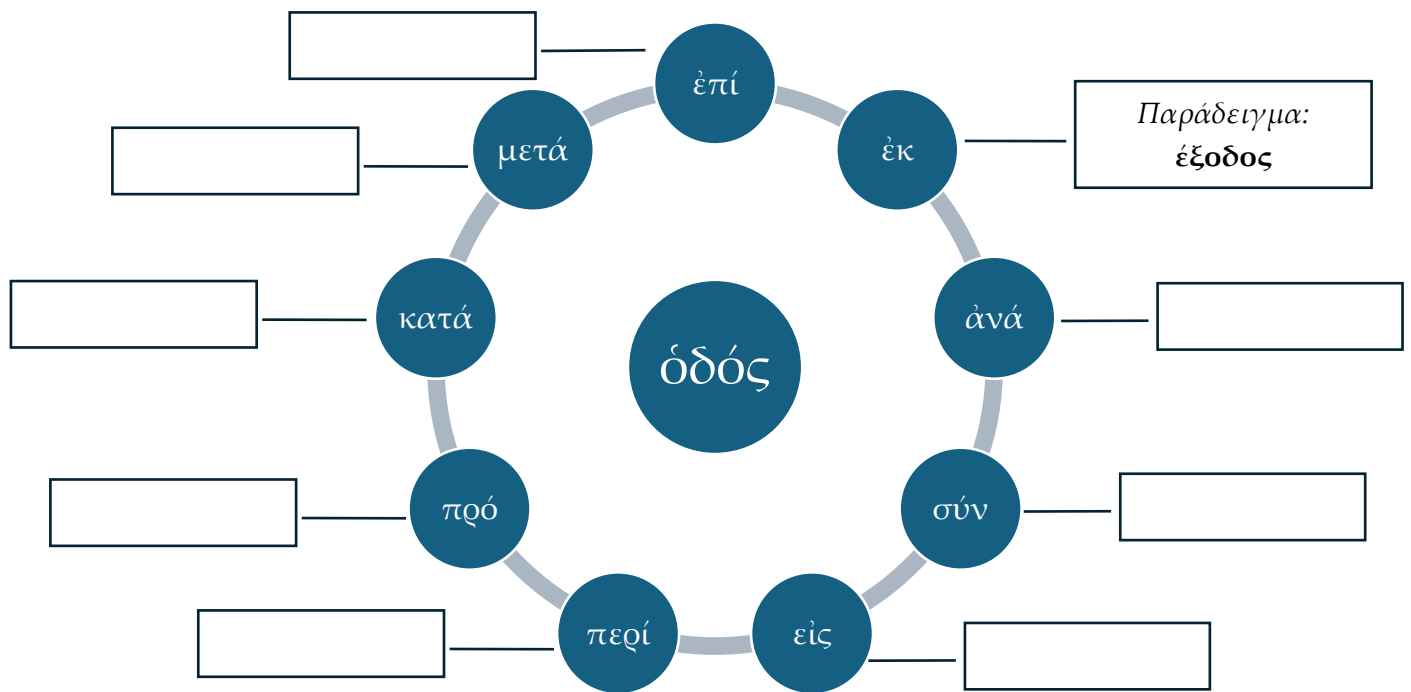
(i) Ψιλή (´)

(ii) Δασεία (´)

(γ) Τι παρατηρείς για τη θέση του πνεύματος;

11. (α) Με τη βοήθεια του σχήματος που ακολουθεί να σχηματίσεις με τη λέξη *όδός* σύνθετες λέξεις στα Νέα Ελληνικά, όπως το παράδειγμα:

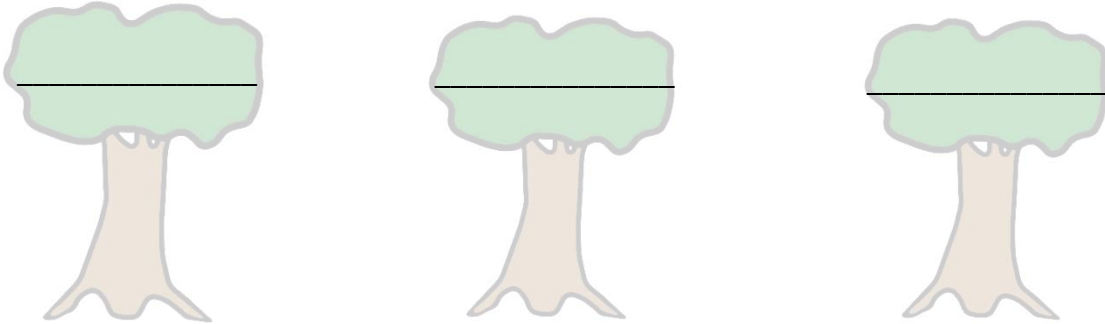
(β) Ποιες αλλαγές παρατηρείς στα σύμφωνα των προθέσεων *κατά*, *μετά* και *έπί*, όταν αυτές ενώνονται με τη λέξη *όδός* για τον σχηματισμό συνθέτων στα Νέα Ελληνικά;

- (i) Το «τ» των προθέσεων *κατά* και *μετά* μετατρέπεται σε «___».
- (ii) Το «π» της πρόθεσης *έπί* μετατρέπεται σε «___».

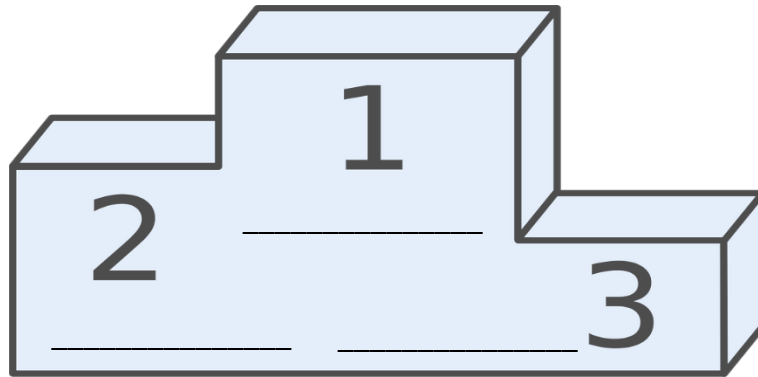
Αυτό συμβαίνει επειδή τα σύμφωνα *θ*, *φ* (αλλά και το *χ*) είχαν δασύτητα, όπως και κάποια φωνήεντα. Το γράμμα *θ* προφερόταν, δηλαδή, όπως το *τ* μαζί με εκπνοή αέρα και, συνεπώς, ακουγόταν «θ». Αντίστοιχα, το *φ* προφερόταν όπως το *π* μαζί με εκπνοή αέρα και συνεπώς, ακουγόταν «φ».

Δοκίμασε να προφέρεις το *τ* και το *π* με δασύτητα!

12. Βρες στο κείμενο και γράψε στα δέντρα του δάσους άλλες τρεις (3) λέξεις που παίζουν δασεία, εκτός από τα άρθρα και τη λέξη όδός της άσκησης 11.

13. Βρες στο κείμενο και κατάγραψε στο βήθρο του αγώνα τρεις (3) λέξεις του κειμένου που παίζουν ψιλή!

14. Ο λαγός το έριξε στον ύπνο και οι λέξεις έμειναν χωρίς τόνους και πνεύματα! Με τη βοήθεια του κειμένου, ξαναγράψε τις λέξεις/φράσεις που σου δίνονται πιο κάτω, βάζοντας τους τόνους και τα πνεύματα, όπως στο παράδειγμα.

Παράδειγμα:

οξυτητος	➔	όξύτητος
(α) ηριζον	➔	_____
(β) του τοπου	➔	_____
(γ) απηλλαγησαν	➔	_____
(δ) αμελησας	➔	_____
(ε) του δρομου	➔	_____
(στ) ου διελιπε	➔	_____
(ζ) της νικης	➔	_____
(η) ενικησεν	➔	_____

15. Βοήθησε τη χελώνα να φτάσει γρηγορότερα στο τέρμα, καταγράφοντας στους σταθμούς της διαδρομής τις αντίστοιχες αρχαιοελληνικές λέξεις του κειμένου μαζί με το άρθρο τους. Αυτές οι λέξεις τονίζονται με οξεία και έχουν τη σημασία που σου δίνεται κάθε φορά! Μην ξεχάσεις τους τόνους και τα πνεύματα!

(α) χελώνα

(β) λαγός

(γ) δρόμος

(δ) νίκη

(ε) βραβείο

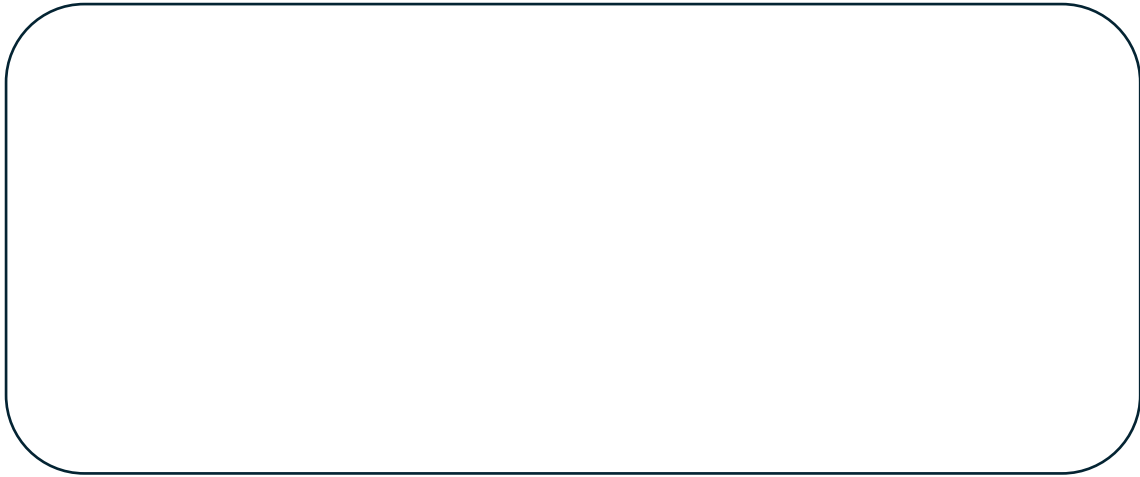
FINISH

16. Προσπάθησε, τώρα, να παρηγορήσεις τον λαγό για την ήττα του, προσφέροντάς του καρότα με όλες τις αρχαιοελληνικές λέξεις του κειμένου που παίρνουν περισπωμένη, σύμφωνα με το παράδειγμα! Τα άρθρα μετρούν ως ξεχωριστές λέξεις.

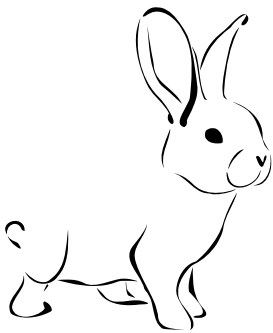
Παράδειγμα:

του

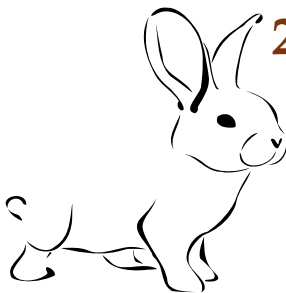
17. Ζωγράφισε μια σκηνή από τον μύθο που διάβασες, περιλαμβάνοντας στο σχέδιό σου **δύο (2)** τουλάχιστον αρχαιοελληνικές λέξεις του κειμένου με τους τόνους και τα πνεύματά τους!

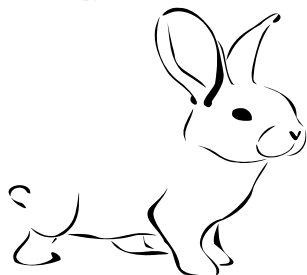
18. Γράψε **3** πράγματα που έμαθες από την ενότητα του λαγού και της χελώνας, **2** πράγματα που θα ήθελες να μάθεις καλύτερα και **1** που σου έκανε μεγάλη εντύπωση.

3! Τι έμαθα;

2! Τι θα ήθελα να μάθω καλύτερα;

1! Τι μου έκανε εντύπωση;

